

RETROSPECTIVA DEZVOLTĂRII ÎNTRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Aurelia TOMȘA

Conf. univ.,

Dr. în economie

Academia de Studii Economice din Moldova

aureliatomsa@yahoo.fr

Abstract

Small and Medium-sized business exists as independent sector of the market economy, providing for the basic needs of the national economy. SMEs is the strategic resource for sustainable socio-economic development of society, which ensures its high level and improves the quality of life of the population. The article examines the development trends of small and medium-sized enterprises in the Republic of Moldova in 2015–2021. The problems of the development of SMEs at the regional and national levels are revealed. An important difference from similar works on this topic is an attempt to prove that throughout the formation of SMEs, it has the same systemic problems. In conclusion, the article proposes measures to develop and support small and medium-sized enterprises.

Key words: *small and medium-sized enterprises, entrepreneurship, business development, unstable environment, energy crisis.*

JEL Classification: *D21, L20, M20.*

Introducere

Întreprinderile mici și mijlocii (ÎMM) contribuie în mod semnificativ la dezvoltarea sustenabilă a economiei, creșterea bunăstării populației, deoarece creează locuri de muncă, atenuează sărăcia (Endris & Kassegn, 2022). Nivelul actual de dezvoltare a ÎMM din Republica Moldova (RM) poate fi evaluat ca unul inferior. Crizele din ultimii ani au afectat în mod substanțial ÎMM. În primul rând, un efect negativ au avut recesiunile din 2020 și 2022, cauzate la rândul lor de pandemie, cataclisme naturale, crize geopolitice și procesul inflaționist. În al doilea rând, în 2021 s-a declanșat criza energetică (Gutium, 2021, p. 45).

Obiectul de cercetare în studiul dat sunt IMM, care în perioada curentă simt lipsa de motivație pentru ași extinde activitatea. Prin urmare, cercetarea perspectivei de dezvoltare a IMM este actuală și relevantă. Scopul studiului este elaborarea recomandărilor privind sprijinirea și dezvoltarea sectorului dat.

1. Revizuirea literaturii

A. Purnomo, R. Kumalasari, N. Afia, A. Septianto și R. Wiradimadja au analizat 1695 de lucrări științifice publicate în Indonezia în perioada anilor 1998-2020, obiectul de cercetare a cărora este activitatea IMM. Ei propun de sistematizat studiile în mai multe grupe aplicând criteriul „domeniul de cercetare”. Cele mai multe cercetări a activității IMM sunt în domeniul „business, management și contabilitate” (19,8% din 1695). Pe locul doi se află publicațiile din domeniul „ingineria IMM” (14,8%). Urmată de „informatica” (11,6%), „economie, econometrie și finanțe” (10,3%), „științe sociale” (9,9%), „știința mediului” (5,6%), etc. (Purnomo et al., 2021, p. 2325).

Studiu analogic este efectuat de E. Endris și A. Kassegn, care cuprinde 1270 articole și rapoarte științifice, obiectul de cercetare al cărora este IMM, din bazele de date Web of Science, Scopus, IJSTOR, Google Scholar, EBSCO, ScienceDirect și ECONBIZ, publicate în perioada anilor 2011-2021. Familiarizarea cu studiile menționate a permis autorilor să identifice constrângerile dezvoltării Întreprinderilor MM: accesul la resurse energetice, accesul la resurse financiare, reglementarea comerțului (Endris & Kassegn, 2022).

În ultimii ani tot mai des pot fi întâlnite lucrări științifice obiectul de cercetare a cărora este accesibilitatea la resurse financiare (Gutium & Speian, 2022). Însă studii privind previziunea indicatorilor principali, care reflectă activitatea IMM, în continuare sunt rare.

IMM joacă un rol considerabil în fiecare economie națională. În pofida faptului că numărul de cercetări a dezvoltării întreprinderilor este mare, totuși mai sunt pete albe la acest capitol, și crește importanța studierii rezilienței IMM. Una din lucrări în care este determinat impactul rezilienței lanțului de aprovizionare asupra performanței IMM este elaborată de M. Alshahrani și M. Salam. În acest studiu ei propun de cercetat următoarele trei dimensiuni a rezilienței: agilitatea, robustețea și flexibilitatea (Alshahrani & Salam, 2022). Principalele rezultate pe care li-au obținut sunt:

- agilitatea și flexibilitatea lanțului de aprovizionare au un impact pozitiv asupra performanței marketingului ÎMM;
- robustețea lanțului de aprovizionare are un impact pozitiv semnificativ asupra performanței de producție a ÎMM, dar nu asupra performanței marketingului lor;
- există o corelație pozitivă între reziliența lanțului de aprovizionare și performanța ÎMM.

O valoare de necontestat are analiza strategiilor de dezvoltare și elaborarea modelelor de prognoze a activității ÎMM (Ganciuov & Gutium, 2021). A. Abawa și A. Raghurama în studiile publicate au dat răspunsul la următoarele două întrebări:

- Cum au fost favorizate microîntreprinderile, ÎMM în strategiile de dezvoltare a țării și ce rezultate au fost obținute?
- Care sunt perspectivele ÎMM în lumina strategiilor promovate? (Abawa & Raghurama, 2017)

2. Principalele tendințe și provocări în activitatea ÎMM

În Republica Moldova, în ultimii ani s-a înregistrat un trend ascendent a numărului ÎMM (Figura 1). Analiza structurii acestui sector în raport cu tipurile întreprinderilor a arătat că numai numărul microîntreprinderilor a crescut regulat în perioada 2015-2021.

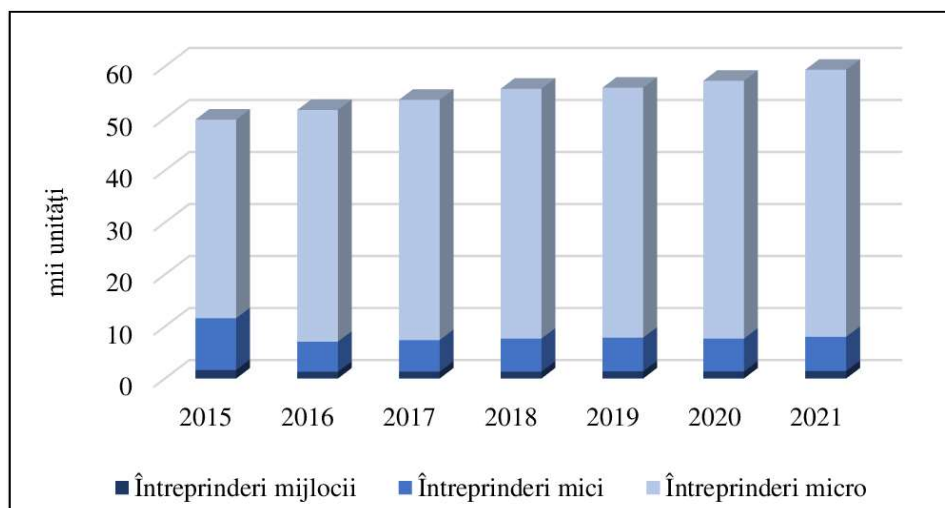

Figura 1. Numărul de ÎMM, aa.2015-2021

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, 2022.

Numărul întreprinderilor mici în perioada analizată s-a redus în anii 2016 și 2020. Pandemia COVID-19 din 2020 a avut un impact negativ asupra tuturor genurilor de activitate. Altă constrângere a dezvoltării IMM a fost seceta. Ca rezultat, cele mai mari diminuări a numărului întreprinderilor mici în 2020 au înregistrat următoarele domenii de activitate: HoReCa; activități profesionale, științifice și tehnice; construcții; transportul terestru, etc. În ultimii șase ani, anul diminuării este urmat de anul creșterii numărului întreprinderilor mijlocii. Cele mai considerabilă micșorări au înregistrat următoarele domenii: agricultura, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, HoReCa, transportul terestru, etc.

Analiza structurii IMM pe genuri principale de activitate în anul 2021 în comparație cu anul 2015 a arătat că cea mai mare pondere revine „Comerțului cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor” (35%). Numărul de întreprinderi care activează în domeniul menționat de activitate a constituit 20747 în 2021, adică cu 958 de întreprinderi mai mult față de 2015 (Figura 2).

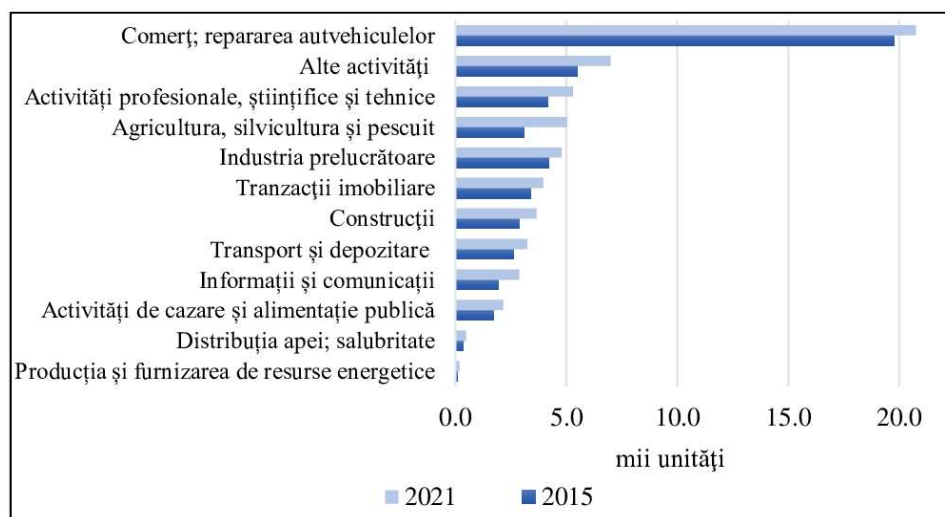

Figura 2. IMM pe genuri principale de activitate, 2015 și 2021

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, 2022.

Numărul ÎMM care au suferit pierderi scade în perioada 2015-2021, iar celor care au înregistrat profit – crește (Figura 3). „Suma profitului până la impozitare obținut de ÎMM în anul 2021 a constituit 20237,4 mil. lei, cu 11186,5 mil. lei (sau de 2,2 ori) mai mult față de anul 2020” (Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2022).

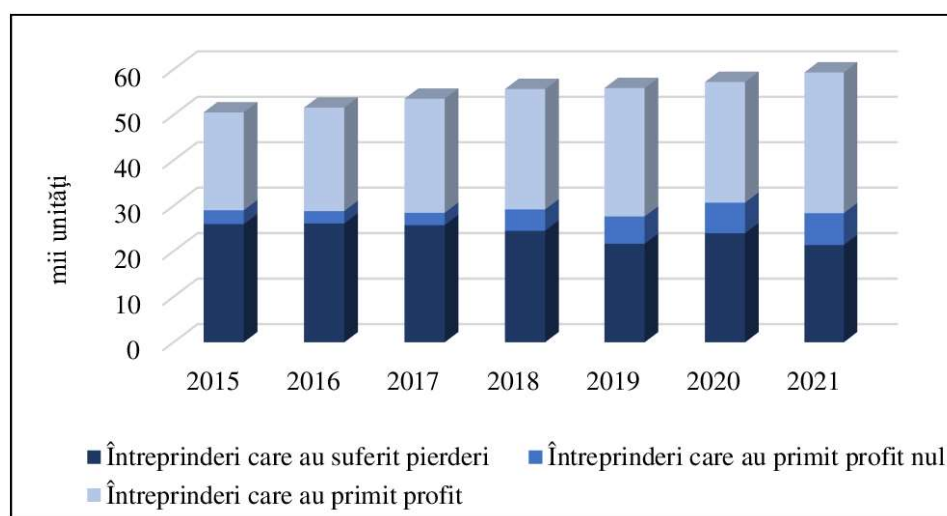

Figura 3. Numărul de ÎMM care au primit profit și care au suferit pierderi, aa.2015-2021

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, 2022.

Actiunile întreprinderilor pot fi clasificate în funcție de lichiditatea lor în active imobilizate și active circulante. Cu toate că în anul 2015 cota activelor circulante prevalează cota activelor imobilizate, în anul 2021 deja cota activelor imobilizate este mai mare (Tabelul 1). Situația dată poate fi explicată prin faptul că rata de creștere a activelor imobilizate a ÎMM a fost mai mare ca rata de creștere a activelor circulante.

Tabelul 1. Structura activelor ÎMM, aa.2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Cota activelor imobilizate, %	46,90	47,61	46,82	46,64	47,29	48,90	51,02
Cota activelor circulante, %	53,10	52,39	53,18	53,36	52,71	51,10	48,98

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, 2022.

Conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova volumul activelor imobilizate a IMM a înregistrat o majorare semnificativă în anul post-COVID (cu 18,4%), iar volumul activelor circulante – în anul 2018 (cu 10,3%) (Figura 4).

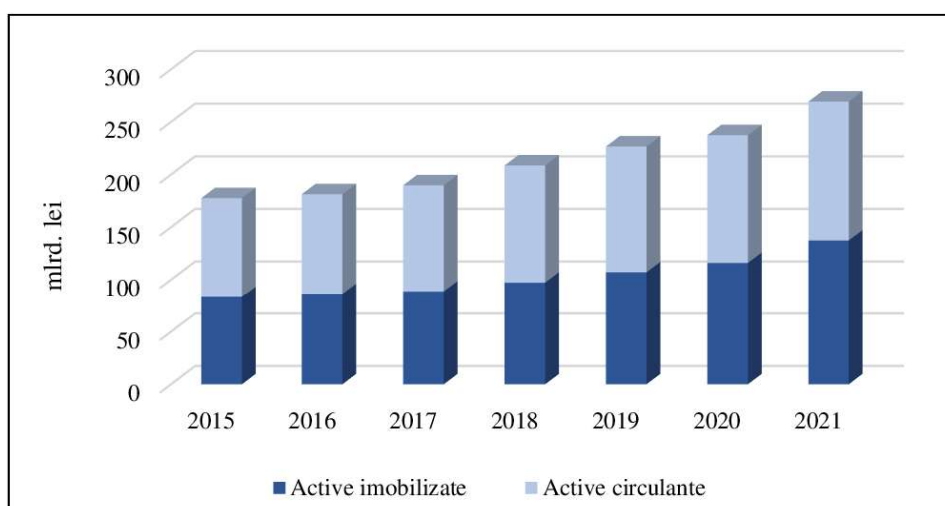

Figura 4. Active imobilizate și circulante a IMM, aa.2015-2021

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, 2022.

În baza analizei efectuate, autorul concluzionează că pe termen scurt numărul microîntreprinderilor va continua să crească, iar numărul întreprinderilor mijlocii nu va înregistra modificări semnificative. Va spori numărul IMM prestatoare de servicii, iar celor care activează în sectorul real – va diminua. Ținând cont de așteptările inflaționiste, autorul consideră că volumul atât activelor imobilizate, cât și activelor circulante se va majora, însă rata lor de creștere va fi diferită.

Concluzii și recomandări

Din punctul de vedere al perspectivei de dezvoltare a IMM din RM, este important de remarcat că sa stabilit o rată scăzută de supraviețuire și lipsa de motivație pentru creșterea și extinderea acestora. În 2021, o pondere semnificativă în structura IMM pe genuri de activitate o ocupă activitățile din domeniul comerțului cu ridicata și cu amănuntul, întreținerii și reparației

autovehiculelor și a motocicletelor, activității profesionale, științifice și tehnice, agriculturii, silviculturii și pescuitului. Deci putem generaliza, că în structura IMM persistă disproporția structurală.

În contextul asigurării dezvoltării durabile a IMM este necesar:

- în baza analizei practicei internaționale de găsit noi modele de formare a competențelor antreprenoriale;
- de majorat competitivitatea bunurilor și serviciilor IMM (Gutium, 2020);
- de eficientizat managementul public, în deosebi în reglarea sectorului energetic;
- de promovat strategii care ar soluționa problema disproporției structurale a IMM;
- de sporit accesibilitatea IMM la piețele financiare globale și fluxul de capital în țară.

Declarație de interes. *Studiul a fost efectuat în cadrul proiectului Programului de Stat 20.80009.0807.38 "Evaluarea multidimensională și dezvoltarea ecosistemului antreprenorial la nivel național și regional în vederea impulsivării sectorului IMM în Republica Moldova", finanțat din bugetul de stat al Republica Moldova.*

Referințe

- [1]. Abawa, A., & Raghurama, A. (2017). Micro, Small and Medium Enterprises (MSMEs) Development Strategies in Ethiopia: Retrospective and Prospective Analysis. *International Journal of Commerce, Business and Management*, 6(1), 11-20.
- [2]. Alshahrani, M. A., & Salam, M. A. (2022). The Role of Supply Chain Resilience on SMEs' Performance: The Case of an Emerging Economy. *Logistics*, 6, 47. <https://doi.org/10.3390/logistics6030047>
- [3]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. (2022). Antreprenoriat, Republica Moldova. https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/22
- [4]. Endris, E., & Kassegn, A. (2022). The role of micro, small and medium enterprises (MSMEs) to the sustainable development of sub-Saharan Africa and its challenges: a systematic review of evidence from Ethiopia. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 11(1), 20. <https://doi.org/10.1186/s13731-022-00221-8>

- [5]. Ganciuov, V., & Gutium, T. (2021, December 15-16). *Modelul econometric de prognoză pe termen mediu al dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova* [Paper presentation]. International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges: Implications of the social-economic and ecological Paradigm on the power Reports and global Governance, București, ARTIFEX, 409-416. <http://dspace.ince.md/jspui/handle/123456789/1595>
- [6]. Gutium, T. (2021, October 6-8). *Gas Pricing Mechanisms: Overview, Comparative Analysis and Recommendations* [Paper presentation]. SIELMEN: 2021 International Conference on Electromechanical and Energy Systems, Iași, Romania. <https://doi.org/10.1109/SIELMEN53755.2021.9600393>
- [7]. Gutium, T. (2020). Methodological approach to the elaboration of indicators for quantifying the competitiveness of goods. *Economy and sociology, 1*, 74-85. <https://doi.org/10.36004/nier.es.2020.1-07>
- [8]. Gutium, T., & Speian, O. (2022). Access to finance by Moldovan small and medium enterprises: main obstacles and solutions. *The Journal Contemporary Economy*, 7(3), 97-108. http://www.revec.ro/images/images_site/articole/article_4803dd308ff7823e2d568998a3d750ad.pdf
- [9]. Purnomo, A., Kumalasari, R. D., Afia, N., Septianto, A., & Wiradimadja, R., D. (2021, September 14-16). *Small Medium Enterprises in Indonesia: A Retrospective of the Research Journey* [Paper presentation]. Proceedings of the Second Asia Pacific International Conference on Industrial Engineering and Operations Management Surakarta, Indonesia. <http://ieomsociety.org/proceedings/2021indonesia/441.pdf>